ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARIGA EGA BO'LGAN BOLALARNI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Qodirova Feruzaxon Usmonovna
Professor, Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Chirchiq, O'zbekiston
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7439-5306
Email: feruzausmon@mail.ru
Ismatov Suhrob Ilhom o'g'li
Magistrant, Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Chirchiq, O'zbekiston
Email: suhrobismatov01@gmail.com

Annotatsiya Mazkur maqolada alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Maxsus ta'lim tizimida pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish, ta'lim jarayonini moslashtirish hamda ularning bilish faoliyatini faollashtirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multisensor yondashuv va differensial ta'lim metodlarining maxsus ta'lim jarayonidagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish, ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga yordam berishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: maxsus ta'lim, pedagogik texnologiya, inklyuziv ta'lim, innovatsion metodlar, individual yondashuv.

Аннотация

В статье рассматривается значение современных педагогических технологий в обучении детей с особыми образовательными потребностями. Использование инновационных технологий способствует повышению эффективности образовательного процесса и обеспечивает индивидуальный подход к обучению. В работе анализируются интерактивные методы обучения, информационно-коммуникационные технологии и дифференцированные подходы к обучению. Результаты исследования показывают, что современные педагогические технологии повышают познавательную активность учащихся и способствуют их успешной социальной адаптации.

Ключевые слова: специальное образование, педагогические технологии, инклюзивное образование, индивидуальный подход.

Abstract

This article analyzes the importance of modern pedagogical technologies in teaching children with special educational needs. The use of innovative pedagogical technologies contributes to increasing the effectiveness of the educational process and ensures an individualized approach to learning. The article examines interactive teaching methods, information and communication technologies, and differentiated learning approaches. The results of the study indicate that modern pedagogical technologies increase students' cognitive activity, improve learning outcomes, and support their social adaptation.

Keywords: special education, pedagogical technologies, inclusive education, innovative methods, individual approach.

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalarni sifatli ta’lim bilan ta’minlash muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda inklyuziv ta’lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar natijasida maxsus ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarurati ortib bormoqda.

Alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalar bilan ishlash jarayonida pedagoglardan yuqori darajadagi kasbiy kompetensiya hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash ko‘nikmalari talab etiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish hamda ularning individual imkoniyatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Maxsus ta’lim tizimida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multisensor ta’lim metodlari hamda differensial yondashuvlar o‘quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu metodlar yordamida o‘quvchilar ta’lim jarayonida faol ishtirok etadi, mustaqil fikrlash hamda muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalarni o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Pedagogik texnologiyalarni ta’lim jarayonida qo‘llash masalasi pedagogika fanining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagogik texnologiyalar o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, ta’lim sifatini oshirish hamda o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalar bilan ishlash jarayonida pedagogik texnologiyalarning ahamiyati yanada ortadi.

Pedagogik texnologiya tushunchasi ko‘plab olimlar tomonidan turli jihatlarda izohlangan. Xususan, pedagog olim V. P. Bespalko pedagogik texnologiyani ta’lim jarayonini oldindan loyihalash, rejalashtirish hamda kutilgan natijalarga erishishga qaratilgan tizimli pedagogik faoliyat sifatida ta’riflaydi. Uning fikriga ko‘ra, pedagogik texnologiyalar o‘qitish jarayonini ilmiy asosda tashkil etish hamda ta’lim natijalarini oldindan belgilash imkonini beradi.

Shuningdek, mashhur psixolog L. S. Vygotskiy o‘zining ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasida ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faol ishtiroki va ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqasi muhim ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlaydi. Vygotskiy ta’lim jarayonida o‘quvchilarning rivojlanish zonasi (yaqin rivojlanish zonasi) tushunchasini ilgari surgan bo‘lib, bu pedagogik jarayonda individual yondashuvni qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi.

Inklyuziv ta’lim sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ham zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirish hamda ta’lim samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynashini tasdiqlaydi. Maxsus ta’lim jarayonida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multisensor yondashuv hamda differensial ta’lim metodlari o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi – pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning nazariy asoslarini o‘rganish maqsadida qo‘llanildi.

Pedagogik kuzatish metodi – maxsus ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning qo'llanilish jarayonini tahlil qilish uchun ishlatildi.

Qiyosiy tahlil metodi – zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan darslar bilan an'anaviy usulda tashkil etilgan darslar samaradorligini solishtirish maqsadida qo'llanildi.

Pedagogik tajribalarni umumlashtirish metodi – o'quv jarayonida qo'llanilgan metodlarning natijalarini umumlashtirish va ilmiy xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Ushbu metodlar yordamida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni maxsus ta'lim jarayonida qo'llash samaradorligi tahlil qilindi va ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar maxsus ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda individual ta'lim yondashuvlaridan foydalanish o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning bilish faoliyatini faollashtiradi.

Pedagogik kuzatish natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan darslarda o'quvchilar o'quv jarayonida faol ishtirok etadilar. Ular mustaqil fikrlash, muammolarni tahlil qilish hamda o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bunday yondashuv o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan darslar va an'anaviy usulda tashkil etilgan darslarning samaradorlik ko'rsatkichlari keltirilgan.

Ko'rsatkich	Zamonaviy texnologiya bilan	An'anaviy usul
O'zlashtirish darajasi	86%	63%
Darsdagi faollik	88%	61%
Mustaqil ishlash ko'nikmasi	83%	59%
Ijtimoiy moslashuv	81%	60%

Natijalar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi an'anaviy usuldagi darslarga nisbatan ancha yuqori bo'lgan. Shuningdek, o'quvchilarning darsdagi faolligi va mustaqil ishlash ko'nikmalari ham sezilarli darajada rivojlangan.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Guruhli ishlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish hamda loyiha asosida o'qitish metodlari o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Muhokama

Olingan tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalar maxsus ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Pedagogik texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini o'quvchilarning individual xususiyatlariga moslashtirish mumkin. Bu esa o'quvchilarning bilimlarni samarali o'zlashtirishiga yordam beradi.

Interfaol metodlar, muammoli vaziyatlarga asoslangan o'qitish hamda multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantiradi. Bunday metodlar o'quvchilarning ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi hamda ularning o‘quv jarayonida faol ishtirok etishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Guruhli ishlar, muammoli vaziyatlarni hal etish hamda loyiha asosida o‘qitish metodlari o‘quvchilarning muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa

Alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalarni o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish hamda ta’lim jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularning ijtimoiy moslashuv jarayonini qo‘llab-quvvatlash hamda kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Umuman olganda, maxsus ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalarning ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Bespalko V. P. Pedagogicheskie texnologii. Moskva, 1989.
2. Vygotsky L. S. Pedagogicheskaya psixologiya. Moskva, 1995.
3. Nishonova Z. Pedagogik psixologiya asoslari. Toshkent, 2015.
4. Yusupov E. Maxsus pedagogika asoslari. Toshkent, 2017.
5. Mitchell D. What Really Works in Special and Inclusive Education. Routledge, 2015.
6. Florian L. Inclusive Education: Changing the Future of Education. Routledge, 2014.

References

1. Bespalko, V. P. (1989). *Pedagogical Technologies.* Moscow.
2. Vygotsky, L. S. (1995). *Educational Psychology.* Moscow.
3. Nishonova, Z. (2015). *Fundamentals of Pedagogical Psychology.* Tashkent.
4. Yusupov, E. (2017). *Foundations of Special Pedagogy.* Tashkent.
5. Mitchell, D. (2015). *What Really Works in Special and Inclusive Education.* Routledge.
6. Florian, L. (2014). *Inclusive Education: Changing the Future of Education.* Routledge.